
Θέμα: Το έργο της εκτροπής του Αχελώου και οι εγγενείς δυσχέρειές του

Εισηγητής: **Αναστάσιος Μπαρμπούτης**, πολιτικός μηχανικός, διευθύνων σύμβουλος Δημοτικής Επιχείρησης Ύδρευσης-Αποχέτευσης Λάρισας (ΔΕΥΑΛ).

Κυρίες και κύριοι,

Α. Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί μια φιλολογία γύρω από το μεγάλο έργο της εκτροπής του Αχελώου στη Θεσσαλία.

Πολλά γράφονται και λέγονται, διάφορες απόψεις αναπτύσσονται για τη σκοπιμότητά του, καθώς και τη σημασία του για την ανάπτυξη του τόπου. Ίσως δεν είναι πλατιά γνωστό, αλλά η αναγκαιότητα για την υλοποίηση αυτού του μεγαλεπήβολου έργου είναι βαθιά ριζωμένη στη συνείδηση των Θεσσαλών. Και βέβαια αυτό το πραγματικό γεγονός δημιούργησε όλες τις προϋποθέσεις, ώστε η εκτροπή του Αχελώου να γίνει αντικείμενο μεγάλων διακηρύξεων και προεκλογικών εξαγγελιών.

Β. Ας δούμε όμως σε ποιο σημείο βρίσκεται σήμερα το θέμα. Η Κυβέρνηση της χώρας τα τελευταία χρόνια έχει επανειλημμένα διακηρύξει την πρόθεσή της να προχωρήσει στην εκτροπή των νερών του Α. Αχελώου στη Θεσσαλία. Ορισμένες μάλιστα ενέργειες, μελέτες και έργα που σχετίζονται με την εκτροπή του Αχελώου, έχουν ήδη προχωρήσει. Είναι όμως αυτό αρκετό για να ισχυριστούμε πως το έργο έχει πραγματικά «δρομολογηθεί»;

Πιστεύουμε πως όχι. Πιστεύουμε πως **ποτέ μέχρι σήμερα το έργο δεν πέρασε στη φάση της υλοποίησής του, παρά τη μεγάλη προσπάθεια που γίνεται να δοθεί μια τέτοια εντύπωση στην κοινή γνώμη.**

Πάμπολλα είναι τα στοιχεία που τεκμηριώνουν τον ισχυρισμό μας αυτό. Ας τα δούμε συγκεκριμένα:

1. Είναι γνωστή η ιστορία για τη **μελέτη σκοπιμότητας του έργου**. Λίγους μήνες πριν τις εκλογές του 1981, η τότε Κυβέρνηση αποφάσισε τη διακήρυξή της. Στην ουσία επρόκειτο για μια προσπάθεια οικονομικοτεχνικής προσέγγισης στην επίλυση του υδατικού προβλήματος της Θεσσαλίας με ή χωρίς την εκτροπή του Αχελώου.

Είναι προφανείς οι στόχοι που εξυπηρετούσε η ενέργεια εκείνη, δηλωτική, άλλωστε, του ότι το έργο της εκτροπής του Αχελώου προσφέρεται για προεκλογική εκμετάλλευση.

Μετά τις εκλογές, η νέα Κυβέρνηση δεν έδωσε συνέχεια στο θέμα. Μάλιστα ακύρωσε την αρχική εκείνη διακήρυξη γιατί, όπως δήλωνε αργότερα υπουργός της Κυβέρνησης, «...θα ήταν απαράδεκτο να ανατεθεί σε κάποια ξένη εταιρία να κατευθύνει το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Θεσσαλίας...». Με άλλα λόγια σταμάτησε τη διαδικασία της μελέτης αυτής, χωρίς όμως ποτέ από τότε να την επαναλάβει.

Βέβαια με τις αλλεπάλληλες πρωθυπουργικές εξαγγελίες στο Κιλελέρ για την εκτροπή του Αχελώου, η Κυβέρνηση αποδέχτηκε ουσιαστικά τη σκοπιμότητά του.

Η εξέλιξη όμως αυτή δημιούργησε σημαντικά προβλήματα. Πρώτα απ' όλα, με τη μη ύπαρξη της ολοκληρωμένης μελέτης του έργου, στερούμαστε σήμερα από σημαντικά στοιχεία που θα βοηθούσαν πολύ στην πορεία της υλοποίησης. Επί πλέον δίνεται η δυνατότητα σε ορισμένους, που δε συμφωνούν με τη σκοπιμότητα της εκτροπής του Αχελώου, να συντηρούν το θέμα αυτό. Και βέβαια αυτό θα ήταν ελάχιστα σημαντικό, εάν οι απόψεις αυτές δεν έβρισκαν πεδίο προβολής στους κόλπους του ΤΕΕ, στον κρατικό μηχανισμό και κυρίως, σε κρατικούς φορείς που έχουν, υποτίθεται, την ευθύνη για την υλοποίηση του έργου. Μάλιστα οι συνεχείς ταλαντεύσεις της Κυβέρνησης γύρω από την εκτροπή του Αχελώου επιτείνουν το πρόβλημα αυτό. Στο θέμα της σκοπιμότητας θα μπορούσαμε να εντάξουμε και την περιβαλλοντική διάσταση του έργου.

2. **Η ποσότητα του νερού που θα εκτραπεί στη Θεσσαλία** είναι ένα ακόμη στοιχείο, χαρακτηριστικό για την αντιφατική πορεία του έργου.

Είναι σαφώς αποδεδειγμένο, ότι ακόμη και το σύνολο της ετήσιας ποσότητας νερού του Α. Αχελώου, που εκτιμάται στα 1500 εκ. κ.μ., εάν εκτραπεί στη Θεσσαλία, δεν επαρκεί για τις πραγματικές της ανάγκες.

Υπάρχει για το θέμα αυτό μια τεκμηριωμένη μελέτη του καθηγητή κ. Χατζηλάκου, αλλά και άλλων επιστημόνων, που νομίζουμε δεν υπάρχει λόγος να τις επαναλάβουμε.

Όμως, δυστυχώς, ακόμα και από τότε που η Κυβέρνηση εξαγγείλε την εκτροπή του Αχελώου, δε σταμάτησαν οι αμφισβητήσεις αυτές να καλλιεργούνται, να προβάλλονται και να δημιουργούν συγχύσεις (θυμίζω την προηγούμενη ημερίδα του ΤΕΕ το 1984).

Σήμερα, στα επίσημα υλικά του διαγωνισμού που προκηρύχθηκε, συναντάμε τη σολομώντεια έκφραση «μέγιστη δυνατή ποσότητα εκτροπής», επιτρέποντας έτσι στη διελκυστίνδα να υπάρχει.

Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά στο, τουλάχιστον, περίεργο φαινόμενο να εκτελείται (υποτίθεται) ένα τόσο τεράστιο έργο, χωρίς να γνωρίζουμε την παροχή εκτροπής και βέβαια ποιες ακριβώς ανάγκες θα εξυπηρετήσει.

3. Φυσικά τα προηγούμενα δεν είναι άσχετα με την κατάσταση που διαμορφώνεται σχετικά με τις **μελέτες των εγγειοβελτιωτικών έργων**.

Μια ματιά στα συμβατικά τεύχη και τις προδιαγραφές αυτών των μελετών είναι αποκαλυπτική. Εκεί αναφέρεται ότι:

«Βασικός στόχος της μελέτης είναι η επιλογή και ο καθορισμός της περιμέτρου των εκτάσεων που θα αρδευτούν από τα νερά της εκτροπής του Αχελώου, καθώς και οι άλλες χρήσεις των νερών αυτών, όπως επίσης και η διερεύνηση των δυνατοτήτων της γεωργοκτηνοτροφικής ανάπτυξης της Θεσσαλίας».

Θα πρέπει όμως να σημειωθεί πως οι προδιαγραφές της μελέτης αναφέρουν ότι: «Η ΔΕΗ... θα δώσει στο μελετητή στοιχεία για ...τις ποσότητες ...των εκτρεπόμενων νερών».

Δηλαδή, στη ΔΕΗ εναπόκειται να καθορίσει πόσο νερό θα εκτραπεί και η μελέτη των εγγειοβελτιωτικών έργων, απλά, θα κάνει το σχεδιασμό των έργων μεταφοράς και διανομής των νερών στον κάμπο και θα καθορίσει τις περιμέτρους των εκτάσεων που θα αρδευτούν.

Επί πλέον, δεν πρέπει να μας διαφεύγει πως οι προδιαγραφές ορίζουν στο μελετητή να εξετάσει τη δυνατότητα παροχέτευσης νερού από το φράγμα της Κρύας Βρύσης, που, ως γνωστό, έχει προταθεί για να υποκαταστήσει την ανάγκη για εκτροπή του Αχελώου.

Μια πρώτη διαπίστωση που μπορούμε να κάνουμε από τα παραπάνω είναι, ότι οι μελέτες αυτές είναι καθαρά τεχνικές, χωρίς ουσιαστικό αναπτυξιακό περιεχόμενο. Στην κατεύθυνση αυτή βοήθησε και η «σαλαμοποίηση» που έγινε, ώστε αυτές οι μελέτες να ανατεθούν σε περισσότερες από μία ομάδες μελετητών.

Παρεμφερής είναι και η εικόνα για τη **μελέτη γεωργικής ανάπτυξης** που επίσης έχουμε τη σαλαμοποίηση, όπως προαναφέραμε, όπου δημιουργήθηκε η ανάγκη να εκπονηθεί ακόμη μια μελέτη που θα συνθέτει τις προτάσεις των επιμέρους μελετών. Για τις μελέτες αυτές, σύμφωνα με τις προδιαγραφές η ΔΕΗ θα καθόριζε «την ποσότητα των εκτρεπόμενων υδάτων». Ακόμη χαρακτηριστικά είναι τα συμπεράσματα της «μελέτης για τις τάσεις στις αγορές βασικών γεωργικών προϊόντων και επιλογές παραγωγικών κατευθύνσεων στις περιοχές που θα αρδευτούν από τον Αχελώο». Πρόκειται για μελέτη ομάδας εργασίας του ΥΓΕ, που αποτέλεσε και τον μπόουσουλα για τους μελετητές που ασχολούνται με τη γεωργική

ανάπτυξη. Στα συμπεράσματα αυτής της μελέτης αναφέρεται, ότι «δεν υπάρχουν πρακτικά τομείς που να μπορούν να αναπτυχθούν μαζικά, αυτοδύναμα, απρόσκοπτα και οικονομικά σε κοινοτικό ή διεθνές επίπεδο».

Μια δεύτερη λοιπόν σημαντική διαπίστωση είναι, ότι, στην ουσία, οι μελέτες που εκπονούνται σήμερα για την ανάπτυξη της Θεσσαλίας, είναι σαφώς υποταγμένες στις απαιτήσεις συμφερόντων ξένων προς τα ελληνικά και κάθε συζήτηση για δήθεν αναδιάρθρωση των καλλιεργειών σε θετική κατεύθυνση είναι χωρίς νόημα.

Έτσι ανακύπτει το ερώτημα: Τι, τελικά, σκοπούς θα εξυπηρετήσει η εκτροπή του Αχελώου, όταν η πιο βασική παράμετρος του έργου, η αγροτική ανάπτυξη, ευνοείται και υποσκάπτεται από τις ίδιες τις μελέτες που εκπονούνται, πριν ακόμη αρχίσει η κατασκευή του έργου;

4. Ας πούμε τώρα λίγα λόγια και για **τα έργα που κατασκευάζονται**. Αναφερόμαστε στα ΥΗΕ Μεσοχώρας και Συκιάς, όπου κατασκευάζονται οι σήραγγες εκτροπής για τα φράγματα.

Η πρώτη μας παρατήρηση είναι, ότι τα έργα αυτά είναι έργα ενεργειακά και περιλαμβάνονται από παλιά στο πρόγραμμα ΥΗΕ της ΔΕΗ. Δεν πρόκειται, συνεπώς, για κάποιο στοιχείο που δικαιολογεί την αισιοδοξία που καλλιεργείται για την πρόοδο της εκτροπής του Αχελώου. Άλλωστε ο Π/Υ των τμημάτων αυτών (των σηράγγων) είναι τόσο ασήμαντος μπροστά στο σύνολο των έργων.

Ανάλογες είναι οι παρατηρήσεις μας για τη σήραγγα προσέλασης ενδιαμέσου στομίου της σήραγγας εκτροπής του Αχελώου-Θεσσαλίας, το περίφημο «παράθυρο» που, υποτίθεται, διανοίχθηκε για να επιταχυνθεί η κατασκευή της μεγάλης σήραγγας εκτροπής, για την οποία όμως δε χρησιμοποιήθηκε.

Βλέπουμε λοιπόν **αποσπασματικά** να προωθούνται κάποια —πολύ μικρά— έργα, ενεργειακού χαρακτήρα και το γεγονός αυτό να μεγεθύνεται και να χρησιμοποιείται με όλα τα μέσα (τηλεόραση, τύπος κ.λπ.) για να πεισθεί η κοινή γνώμη ότι η εκτροπή του Αχελώου άρχισε.

Φυσικά, αν το πράγμα σταματούσε στο σημείο αυτό, οι ανησυχίες μας θα ήταν μικρές. Όμως, δυστυχώς, το πιο σοβαρό είναι ότι πίσω από την προώθηση κάποιων έργων βρίσκεται η προσπάθεια για δημιουργία τετελεσμένων γεγονότων, πριν από τον οριστικό σχεδιασμό του έργου εκτροπής, ώστε να υποθηκευθεί το μέλλον της εκτροπής του Αχελώου.

Αναφερόμαστε βέβαια στην παλαιότερη προσπάθεια για την κατασκευή του ΥΗΕ Αυλακίου και κυρίως για την επιμονή να κατασκευαστεί ΥΗΣ στο πόδι του φράγματος της Συκιάς. Πρόκειται για μια επιλογή που, τελικά, μπορεί να περιορίσει σημαντικά την παροχή νερού από την εκτροπή ή ακόμα και να ματαιώσει τελείως το έργο.

Και όλα αυτά γίνονται παρά τη δηλωμένη αντίδραση του θεσσαλικού λαού και των φορέων του για το συγκεκριμένο ΥΗ έργο της Συκιάς.

5. Ακριβώς αντίθετη είναι η εικόνα για **τα έργα που σχετίζονται με το θεσσαλικό κάμπο** και την ανάπτυξή του.

Αναφερθήκαμε πιο πάνω στα εγγειοβελτιωτικά έργα που καθόλου δεν προχώρησαν, που οι μελέτες τους δεν ο-

λοκληρώνονται ακόμα. Πιο χαρακτηριστικό όμως είναι το παράδειγμα των φραγμάτων στην Πύλη και το Μουζάκι.

Πρόκειται για έργα του σχήματος της εκτροπής, που τα εξήγγειλε ειδικά ο Πρωθυπουργός στο Κιλελέρ, που υποτίθεται ότι δημοπρατήθηκαν και που, όμως, δεν έχουμε την παραμικρή πρόοδο.

Είναι άραγε τυχαία αυτή η πολιτική για τα έργα του κάμπου; Πρόκειται σαφέστατα για **κυβερνητική πολιτική επιλογή**. Και, βέβαια, από εκεί και πέρα αναπτύσσεται μια προσπάθεια, ώστε να διατηρηθούν οι «ισορροπίες» ανάμεσα στις διακηρύξεις του Πρωθυπουργού και στις απόψεις ορισμένων κυβερνητικών επιτελείων, που επιμένουν να προωθούνται τα έργα που εκείνοι θέλουν.

6. Ας περάσουμε τώρα στο **διαγωνισμό για την κατασκευή του έργου που προκηρύχθηκε** τον περασμένο Απρίλη.

Από την περίοδο, που για πρώτη φορά η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ διακήρυξε την πολιτική της πρόθεση να προχωρήσει στο έργο, είχαμε, όπως προαναφέραμε, τη δημοπράτηση και εκτέλεση από τη ΔΕΗ κάποιων σηράγγων για τα φράγματα Μεσοχώρας και Συκιάς, καθώς και την προκήρυξη ορισμένων μελετών για τα φράγματα και τα έργα στον κάμπο της Θεσσαλίας. Στην κριτική που γινόταν από τους μαζικούς φορείς της Θεσσαλίας, ότι τα βήματα αυτά είναι πολύ μικρά για να αποπερατωθεί το έργο το 1992-93, η απάντηση ήταν, ότι στα αμέσως επόμενα χρόνια θα ενταθεί ο ρυθμός χρηματοδότησης από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων. Και ενώ ζητούσαν από το θεσσαλικό λαό να περιμένει τις «καλύτερες μέρες» για το έργο, το 1986 του ανακοίνωσαν ότι η εκτροπή του Αχελώου θα γίνει με διαγωνισμό για το σύνολο των έργων κεφαλής (φράγματα-σήραγγες) και τα αρδευτικά έργα του κάμπου, με τη μέθοδο της μελέτης-κατασκευής-αυτοχρηματοδότησης. Όπως μάλιστα δήλωσε πρόσφατα στη Βουλή ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ κ. Κουλουμπής «...βρήκαμε έναν τρόπο πραγματικά επαναστατικό, γιατί με τις υφιστάμενες δομές... και την τακτική που ακολουθούσαμε τέτοια έργα δε γινόντουσαν ούτε σε 50 χρόνια»!!

Παρότι πάντα θεωρούμε τη διάθεση για αυτοκριτική σαν προτέρημα, δεν μπορούμε παρά να σημειώσουμε την τρομαχτική απόκλιση ανάμεσα στα λόγια και στα έργα της προηγούμενης πενταετίας. Πώς, δηλαδή, μέχρι τότε λέγανε ότι το έργο θα εκτελεστεί και θα λειτουργήσει το 1992-93; Πώς προχωρούσαν σε εξαγγελίες, τη στιγμή που δεν υπήρχε καμιά επιλογή για τη στρατηγική υλοποίησης του έργου;

Άραγε τώρα με το διαγωνισμό που διακηρύχθηκε, αντιμετωπίζονται αυτά τα προβλήματα;

Δυστυχώς, και στο ερώτημα αυτό η απάντηση είναι αρνητική. Το διαγωνισμό αυτό, όπως φαίνεται, τον χρειάζονται απλά για λόγους εντυπώσεων και για να λειτουργεί ως μοχλός για αναβολή του έργου στο διηνεκές. Να λοιπόν που και η «επαναστατική» αυτή μέθοδος υλοποίησης του έργου δεν μπορεί να αποτελέσει την πανάκεια για το ζήτημα. Εμείς πιστεύουμε ότι οι διαδικασίες και οι μεθοδεύσεις μπορούν να είναι αποτελεσματικές, μόνο όταν υπηρετούν μια σταθερή και απaréκκλιτη πολιτική βούληση.

Και βέβαια και για την πρόσφατη υπογραφή του ΜΟΠ Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδας ανάλογες είναι οι παρατηρήσεις μας. Τι ακριβώς συνέβη;

Στον πίνακα του ΜΟΠ Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδας περιλαμβάνονται τα πιο κάτω τρία επιμέρους έργα:

1. Ο ΥΗΣ Μεσοχώρας (ΔΕΗ) προϋπολογισμού 8,3 δις.
2. Ο ΥΗΣ Συκιάς (ΔΕΗ) προϋπολογισμού 12,1 δις και
3. Η σήραγγα εκτροπής Αχελώου (ΔΕΗ) προϋπολογισμού 5,9 δις.

Πρόκειται λοιπόν για τρία έργα της ΔΕΗ, που θα απορροφήσουν 26,4 δις, δηλαδή τα 25,7% του Προγράμματος.

Η πρώτη εντύπωση, για όσους συμβαίνει να μη γνωρίζουν στις λεπτομέρειες το έργο, δημιουργεί αισιοδοξία για το μέλλον της Θεσσαλίας. Όμως, μια πιο προσεκτική ματιά στο ζήτημα είναι αρκετή για να αποδείξει ότι κάθε άλλο παρά αισιοδοξοί μπορούμε να είμαστε. Κι όχι μόνο αυτό, αλλά φαίνεται πως οι χειρισμοί που γίνονται καταμαρτυρούν συνειδητές ενέργειες, που αποβλέπουν από τη μια να ματαιώσουν το έργο της εκτροπής κι από την άλλη να δίνουν στο λαό την εντύπωση ότι όλα προχωρούν χωρίς εμπόδια και ότι το έργο άρχισε να υλοποιείται.

Με την πρόσφατη λοιπόν υπογραφή του ΜΟΠ, διαπιστώνουμε πως τελικά προωθούνται με τη χρηματοδότηση από το ΜΟΠ τα υδροενεργειακά έργα της ΔΕΗ, (προϋπόθεση άλλωστε που επέβαλε η ΕΟΚ) και αποχωρίζονται από το εγγειοβελτιωτικό έργο πολλαπλού σκοπού, που είναι η εκτροπή του Αχελώου. Μάλιστα η ΔΕΗ αναλαμβάνει την εκτέλεσή τους και την εκμετάλλευσή τους, έστω και αν η τύχη του έργου της εκτροπής διακυβεύεται σοβαρά, λόγω της δραματικής αλλοίωσης της οικονομικότητάς του.

Κοντολογίς, ερχόμαστε πίσω στη δεκαετία του '70, τότε που μια ομάδα μηχανικών της ΔΕΗ, αντιδρούσε στην εκτροπή και επέμενε στην υλοποίηση του προγράμματος ΥΗΕ της ΔΕΗ στον Αχελώο. Η μόνη διαφορά είναι, πως τότε έλεγε η ΔΕΗ «όχι στην εκτροπή» (και εννοούσε όχι) ενώ σήμερα η Κυβέρνηση λέει «ναι στην εκτροπή» (και εννοεί όχι).

Είναι μια ...πρόοδος βέβαια, αλλά δε δικαιολογείται απ' αυτήν αισιοδοξία. Κάθε άλλο.

Επιτεύχθηκε συνεπώς ο αποπροσανατολισμός και, για να ολοκληρωθεί η προσπάθεια, εντάχθηκε στο ΜΟΠ, μαζί με τα δύο φράγματα και το έργο της σήραγγας εκτροπής, «στάχτη στα μάτια» που λέμε, για να αποκρύψουν τις πραγματικές τους προθέσεις.

Το βασικό λοιπόν συμπέρασμα είναι πως ο διεθνής διαγωνισμός που πέρυσι δρομολογήθηκε, ουσιαστικά σήμερα υπονομεύεται, γιατί είναι πια βέβαιο πως οι διαγωνιζόμενοι όμιλοι θα κάνουν την προσφορά τους για ένα έργο πολύ μικρότερο σε μέγεθος από εκείνο που αρχικά είχε εξαγγελθεί και με τελείως διαφορετικά κριτήρια οικονομικότητας.

Οι πληροφορίες μάλιστα από το χώρο των διαγωνιζόμενων αναφέρουν, πως ήδη έχουν αντιδράσει στη διαφαινόμενη προοπτική, ύστερα από μια τέτοια δραστική μείωση του αντικειμένου του έργου και είναι εύλογη η αντίδραση αυτή.

Αλλά πέρα από τα παραπάνω, όπως προαναφέραμε, τα έργα Μεσοχώρας και Συκιάς είναι έργα του προγράμματος της ΔΕΗ της δεκαετίας του '60 και, ενώ μεν είναι απαραίτητα σαν φράγματα για τη συγκέντρωση των νερών του Άνω Αχελώου, δεν είναι τα «καθαυτό» έργα εκτροπής.

Μια άλλη σοβαρή λοιπόν επιφύλαξη που έχουμε για την κατασκευή των έργων Μεσοχώρας και Συκιάς είναι η δημοπράτησή τους από τη ΔΕΗ, ανεξάρτητα από τα υπόλοιπα έργα, που σημαίνει ότι θα κατασκευαστούν και θα λειτουργήσουν σαν ενεργειακά, χωρίς να προσαρμόζονται στο γενικό σχέδιο των έργων εκτροπής. Και είναι πραγματικά χαρακτηριστική η περίπτωση του ΥΗΕ Μεσοχώρας που, πρόσφατα, λόγω Κιλελέρ, εξαγγέλθηκε η δημοπράτησή του. Στο βαθμό που το σχήμα των έργων εκτροπής (σκόπιμα φυσικά), δεν έχει οριστικοποιηθεί, είναι πραγματικά καταστροφική για την εκτροπή η αποσπασματική κατασκευή τέτοιων επιμέρους έργων.

Συνεπώς τα έργα Μεσοχώρας και Συκιάς, όπως περιελήφθηκαν στο ΜΟΠ, δηλαδή ανεξάρτητα από τα υπόλοιπα έργα του πακέτου, αλλοιώνουν τελείως το σύστημα των έργων εκτροπής του Αχελώου, με αποτέλεσμα την πιθανή μείωση της ποσότητας των νερών που θα εκτραπούν προς τη Θεσσαλία ή ακόμα και τη ματαίωση του όλου έργου.

7. Σχετικά τώρα με το **φορέα υλοποίησης του έργου**. Ο υπουργός κ. Ε. Κουλουμπής σε γράμμα του προς το Δήμαρχο Λάρισας Αρ. Λαμπρούλη, (7 Απριλίου 1986) δήλωσε: «Η ίδρυση επιτελικών οργάνων με συμμετοχή και μαζικών φορέων προβλέπεται να ολοκληρωθεί μέσα στο 1986». Ο ίδιος σε σύσκεψη στη Λάρισα, στις 25 Απριλίου 1987, δήλωσε: «Μπορώ να σας πω ότι ένα πρώτο σχέδιο του ΠΔ (εννοεί για το φορέα του έργου) είναι έτοιμο. Αυτό το σχέδιο θα έρθει για συζήτηση και μετά θα το κάνουμε ΠΔ. Αυτό θα γίνει το αργότερο σε 3 μήνες».

Δε νομίζουμε ότι χρειάζονται σχόλια. Ωστόσο, ο προβληματισμός γύρω από την καθυστέρηση της νομοθέτησης του φορέα οδηγεί στα ενδεχόμενα: Είναι θέμα κάποιων τεχνικών δυσκολιών; Είναι θέμα κάποιας γραφειοκρατικής καθυστέρησης ή τελικά πρόκειται για συνειδητή ενέργεια;

Πιστεύουμε πως συμβαίνει (δυστυχώς) το τελευταίο. Οι επιλογές που προωθούν για το έργο (αυτές που προαναφέραμε), οδηγούν στην αλλοίωση του χαρακτήρα του εγγειοβελτιωτικού έργου ή και στην οριστική ματαίωσή του. Είναι φανερό πως τέτοιες επιλογές δε θα μπορούσαν να προωθηθούν, εάν υπήρχε ο συνεχής έλεγχος από τους θεσσαλικούς φορείς.

Να, λοιπόν, γιατί δεν προωθείται η συγκρότηση του φορέα. Να, λοιπόν, γιατί κυκλοφορούν σχέδια προεδρικών διαταγμάτων, όχι για φορέα υλοποίησης του έργου, αλλά για φορέα που θα έχει σαν σκοπό την «...υποβοήθηση του έργου των αρμοδίων φορέων κατά την κατάρτιση, εκτέλεση και παρακολούθηση των προγραμμάτων τους, που αφορούν την αξιοποίηση του έργου του Αχελώου...». Με άλλα λόγια δε θέλουν «στα πόδια τους» τους θεσσαλικούς φορείς, τους επιστήμονες και τεχνικούς στη φάση της υλοποίησης του έργου, δεν τους θέλουν να έχουν λόγο για τις βασικές επιλογές σχετικά με την πορεία του έργου, αλλά τους θέλουν στο περιθώριο.

Τους θέλουν να προγραμματίζουν τα έργα του μέλλοντος, δηλαδή όταν έρθουν (και αν έρθουν) τα νερά του Αχελώου!

Αντίθετα, προτιμούν να εναποθέσουν την πρόοδο του έργου σε κάποια υπηρεσιακά όργανα στην Αθήνα, όπου οι αντίπαλοι της εκτροπής έχουν τη δυνατότητα, ό,τι δεν μπόρεσαν να πετύχουν με την ανοιχτή άρνηση το 1978 να το πετύχουν σήμερα «από το παράθυρο», δηλαδή την υπονόμευση του έργου. Ήδη σ' ένα βαθμό το πέτυχαν.

Ποιο είναι λοιπόν το γενικότερο συμπέρασμα από τα επτά βασικά σημεία που θίξαμε στα προηγούμενα;

Τεκμηριώνεται άραγε ο αρχικός ισχυρισμός μας ότι το έργο ουσιαστικά δε «δρομολογήθηκε»;

Πιστεύουμε πως ναι. Κατά την άποψή μας, το έργο τα τελευταία χρόνια πέρασε από διάφορες φάσεις, που χαρακτηρίζονται από έλλειψη ολοκληρωμένης και σταθερής πολιτικής για το όλο θέμα. Έτσι, έχουμε ένα πλήθος ενεργειών και επιλογών χωρίς συγκεκριμένη στρατηγική υλοποίησης, χωρίς προγραμματισμό, αποσπασματικές, συχνά αντιφατικές και, θα λέγαμε, και ανεύθυνες. Και όλα αυτά συμβαίνουν, ενώ σε τέτοιας κλίμακας και εμβέλειας έργα είναι απαραίτητη μια σταθερή πολιτική βούληση βασισμένη στην αποδειγμένη και αδιαμφισβήτητη σκοπιμότητα του έργου, καθώς επίσης είναι αναγκαία μια συγκεκριμένη στρατηγική και για την κατασκευή και για τη διαχείρισή του, την εξασφάλιση της απαραίτητης χρηματοδότησης, τη διάθεση των προϊόντων που θα παραχθούν κ.λπ.

Δυστυχώς, τίποτα απ' όλα αυτά δεν υπάρχει. Το μόνο, που σταθερά συναντάμε όλη αυτή την περίοδο, είναι η συνεχής αξιοποίηση του «οράματος» της εκτροπής του Αχελώου για μικροκομματικές σκοπιμότητες με αλληπάλληλες εξαγγελίες, διακηρύξεις, «φιέστες» και συγκεντρώσεις στη Θεσσαλία και αλλού.

Λίγα λόγια οφείλουμε και για να εξηγήσουμε την άποψή μας σχετικά με την έλλειψη αποφασιστικής πολιτικής βούλησης. Ποιοι άραγε είναι οι λόγοι για κάτι τέτοιο; Ποια είναι τα **εμπόδια** που υπάρχουν, ώστε το έργο απρόσκοπτα να προχωρά και να υλοποιείται;

1. Το **γενικότερο πολιτικό πλαίσιο και η ΕΟΚ** πιστεύουμε πως αποτελούν ένα βασικό ανασταλτικό παράγοντα για τη στασιμότητα του έργου. Αποκαλυπτικοί είναι οι σχετικοί ισχυρισμοί του κ. Κουλουμπή και στην πρόσφατη συνέντευξή του στον Ο.Τ. αλλά και στην ομιλία του στη Λάρισα πέρυσι.

«Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα δε θέλει τα έργα του Αχελώου και είναι φυσικό (!) να μην τα θέλει». «...Οι πόροι που θα αντλήσουμε για την εκτροπή του Αχελώου και για την άρδευση της θεσσαλικής πεδιάδας θα είναι περιορισμένοι από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, είναι χρηματοδότηση κυρίως για τα μεγάλα υδροηλεκτρικά έργα».

Δε νομίζουμε ότι υπάρχει ανάγκη να προσθέσουμε περισσότερα εμείς. Και οι ομολογίες αυτές του κ. Κουλουμπή έχουν ακόμα μεγαλύτερη σημασία, αν συσχετιστούν με την πολιτική των χρόνων της τρέχουσας δεκαετίας, όπου αποδειχνεται ότι όλες οι βασικές επιλογές για την ανάπτυξη της χώρας υποτάσσονται, υπακούουν στις απαιτήσεις των Ευρωπαίων «φίλων» μας.

2. Στον εσωτερικό χώρο και στη φιλοσοφία της Κυβέρνησης για την ανάπτυξη της χώρας διακρίνουμε μια εμμονή στην πολιτική της «σταθεροποίησης» της οικονομίας με όλες τις γνωστές συνέπειες, γινόμαστε μάρτυρες των φιλελεύθερων μηνυμάτων του Νταβός, και βέβαια της προσπάθειας να αναδειχθεί το ξένο κεφάλαιο σαν βασικός μοχλός για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου.

Φυσικά εκφεύγει από το χαρακτήρα της παρούσας εισήγησης να επιχειρήσουμε το σχολιασμό αυτής της πολιτικής. Όμως δεν μπορούμε παρά να τη σημειώσουμε σαν μια βασική παράμετρο, που βάζει τη σφραγίδα της στις εξελίξεις σχετικά με το έργο.

Στο σημείο, λοιπόν, αυτό δε θα ήταν άσκοπο να αναφερθούμε πιο συγκεκριμένα στο κρίσιμο θέμα της χρηματοδότησης του έργου, που μέχρι σήμερα φαίνεται σαν ένα «βασικό πρόβλημα» για την προώθηση της εκτροπής. Ήδη έχουμε εντοπίσει στα προηγούμενα την αλλαγή προσανατολισμού που έγινε από το 1986 στο θέμα αυτό.

Διαπιστώνοντας, δηλαδή, η Κυβέρνηση ότι με την πολιτική που ακολουθεί δεν είναι δυνατόν να εξοικονομηθούν πόροι για τα μεγάλα έργα και φυσικά και την εκτροπή του Αχελώου, άρχισε πλέον να μιλά για χρηματοδότηση του έργου από τον ανάδοχο. Ποια είναι όμως η πραγματικότητα;

Από τα στοιχεία που υπάρχουν φαίνεται ότι αποτελεί γενική πολιτική της Κυβέρνησης στα μεγάλα έργα να χρηματοδοτηθούν και να κατασκευαστούν από ξένους. Και τελικά με κάποια μορφή να τα εκμεταλλευτούν, παρά τα όσα αντίθετα διατυπώνονται.

Όμως, δε θεωρούμε ότι είναι δυνατό ένας ξένος όμιλος κατασκευαστικών εταιριών και χρηματοδοτών τους να έρθουν στην Ελλάδα, να διαθέσουν τόσα χρήματα για την κατασκευή του έργου και να μην εξασφαλίσουν την απ' ευθείας εκμετάλλευση του έργου ή έστω με κάποιον τρόπο που θα διασφαλίζει απόλυτα τα συμφέροντά τους (π.χ. κυρίαρχη συμμετοχή τους στο φορέα διαχείρισης του έργου).

Συνεπώς, **αυτοχρηματοδότηση σημαίνει σε κάθε περίπτωση εκμετάλλευση του έργου από τους ξένους** και αυτή είναι η πραγματική πρόθεση της Κυβέρνησης, αν ποτέ προχωρήσει το έργο.

Αυτή η αλήθεια, βέβαια, δεν μπορεί να καλυφθεί πίσω από, έστω και προσεχτικές, αντίθετες διατυπώσεις.

Ποια όμως είναι η άποψή μας για το θέμα της χρηματοδότησης; Μπορούν να βρεθούν με άλλους τρόπους, εθνικά συμφέροντες, πόροι για την κατασκευή του έργου;

Πιστεύουμε πως ναι. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνει με ένα συνδυασμό των παρακάτω προτάσεων:

- α) Μια μικρή επήρεια μείωση των στρατιωτικών δαπανών θα εξασφάλιζε αρκετά δις δραχμές για το έργο.
- β) Μια δραστική μείωση κινήτρων και φοροαπαλλαγών που χορηγούνται στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας χωρίς ανάλογα αποτελέσματα σε παραγωγικές επενδύσεις, επίσης θα μπορούσε να αποφέρει σημαντικούς πόρους για άλλους σκοπούς και φυσικά και για την εκτροπή του Αχελώου.
- γ) Μια διαφορετική αντιμετώπιση των υποχρεώσεων

της χώρας σε σχέση με το δημόσιο εξωτερικό χρέος (π.χ. πάγωμα των τοκοχρεωλυτικών δόσεων για ένα χρόνο), θα δημιουργούσε σημαντικές δυνατότητες για χρηματοδότηση αναπτυξιακών έργων και προγραμμάτων.

δ) Ακόμη, παραμένει η δυνατότητα να αποταθούμε στους κοινοτικούς πόρους και άλλες χρηματοδοτικές πηγές, φυσικά όχι με παθητικό τρόπο, αλλά απαιτώντας να επικρατήσει η δική μας εθνική αντίληψη για την ανάπτυξη της χώρας μας.

ε) Υπάρχουν επίσης, πιστεύουμε, σημαντικές δυνατότητες για χρηματοδότηση από εσωτερικές πηγές, παρά τη σοβαρή αφαίμαξη πόρων που υφίσταται η οικονομία μας από την εξάρτηση και την ανεξέλεγκτη δράση του ξένου και ντόπιου κεφαλαίου.

στ) Τέλος, νομίζουμε, ότι η Κυβέρνηση πρέπει να αξιοποιήσει διμερείς κυβερνητικές σχέσεις και διακρατικές συμφωνίες ιδιαίτερα με σοσιαλιστικές χώρες για αποπληρωμή με αγορά ελληνικών προϊόντων.

Φυσικά, πρέπει να πούμε και να ξεκαθαρίσουμε ότι μια τέτοια λογική για τη χρηματοδότηση απαιτεί και μια άλλη πολιτική για την ανάπτυξη και την πορεία της χώρας. Έτσι λοιπόν και το θέμα της εκτροπής του Αχελώου συνδέεται με τη γενικότερη προσπάθεια που κάνει ο λαός μας για να αλλάξει την πορεία της χώρας προς το καλύτερο.

Και το συμπέρασμα στο οποίο οδηγούμαστε είναι, πως στο βαθμό που η Κυβέρνηση δεν προσφεύγει σε εθνικά συμφέροντες μορφές χρηματοδότησης, στην ουσία δεν έχει την πρόθεση να κατασκευάσει το έργο. Εκτός πια και αν, κάτω από την πίεση των πραγμάτων, προχωρήσει στην κατασκευή κάποιων τμημάτων του, παραδίδοντας την εκμετάλλευση του έργου στο ξένο κεφάλαιο.

3. Μέσα στο γενικότερο πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο που προαναφέραμε, σε ένα άλλο επίπεδο πλέον, βρίσκουν περιθώριο να αναπτύσσονται οι απόψεις και να προωθούνται οι επιλογές εκείνων των κύκλων που ανέκαθεν αντιμάχονταν την εκτροπή του Αχελώου. Και εδώ ακριβώς, το γεγονός ότι η πολιτική βούληση για την υλοποίηση του έργου είναι «ασθενής», δε δίνει τη δυνατότητα να αντιμετωπιστούν αποφασιστικά όλα αυτά τα εμπόδια ή και οι παγίδες που καθημερινά «εφευρίσκονται» από τα διάφορα επιτελεία.

Έτσι για μας, με όλες αυτές τις δυσκολίες και τα εμπόδια που υπάρχουν, δεν αποτελούν καθόλου έκπληξη αυτά που ψιθυρίζονται στους διαδρόμους, ότι, δηλαδή, η εκτροπή του Αχελώου είναι ουσιαστικά η τελευταία προτεραιότητα και επιλογή από το σύνολο των μεγάλων έργων.

Πρόταση

Το γεγονός ότι οι θεσσαλικοί φορείς είναι σταθερά έξω από κάθε όργανο ή κέντρο ενημέρωσης, γνωμοδότησης και απόφασης, κάνει τη διατύπωση προτάσεων νάναι, από μια άποψη, πραγματικά δύσκολο έργο.

Πιστεύουμε, πως κύριο θέμα για την αποκατάσταση της διαφάνειας, αλλά και την αποκατάσταση της αξιοπιστίας των κυβερνητικών εξαγγελιών, είναι η δημιουργία ενός φορέα υλοποίησης του έργου, ανεξάρτητα από την προώθηση ή μη του σχεδίου ΠΔ για τη σύσταση του φορέα

(οργανισμού) ανάπτυξης Θεσσαλίας. Οι Θεσσαλοί, πάντως, πρέπει να έχουν ουσιαστικό λόγο και οι φορείς τους πρέπει να έχουν ουσιαστικές αρμοδιότητες στην υλοποίηση του έργου.

Επίσης, μέχρι σήμερα δεν υπήρξε η δυνατότητα να διατυπωθούν προτάσεις για την ανάπτυξη του θεσσαλικού κάμπου από τους ενδιαφερόμενους. Οι σχετικές μελέτες, ακόμα και αφυδατωμένες από το αναπτυξιακό περιεχόμενο που θάπρεπε να έχουν, εκπονήθηκαν στο Κέντρο ερήμην των Θεσσαλών.

Χρειάζεται, λοιπόν, να αναπτυχθεί ένας ουσιαστικός διάλογος ανάμεσα σ' όλες τις πλευρές, ώστε οι προτάσεις για την ανάπτυξη του κάμπου, για το ποιος θα πληρώσει το έργο, για το ποιος θα το διαχειριστεί κ.λπ. να γίνουν αντικείμενο πλατιάς συζήτησης, ώστε να προκύψει και η αναγκαία για το έργο συναίνεση λαού και κεντρικής Διοίκησης.

Φυσικά, μια τέτοια πρόταση προϋποθέτει και μια νέα α-

ντίληψη για την ανάπτυξη του τόπου, τις μεθόδους κ.λπ. Και, βέβαια, προϋποθέτει και τον απεγκλωβισμό των εθνικών επιλογών από ξένα κέντρα αποφάσεων.

Οι Θεσσαλοί θα περιμένουν και η ζωή θα δείξει αν θα δικαιωθούν οι ανησυχίες μας και αν το έργο θα υλοποιηθεί ή όχι. Ειλικρινά ευχόμαστε να διαψευσθούμε.

Πρόεδρος (Αμπακούμκιν): Ευχαριστούμε τον κύριο Μπαρμπούτη για την προσπάθεια που έκανε για να συμπυκνώσει. Παρ' όλα αυτά, όμως, είχαμε άλλα πέντε λεπτά υπέρβαση του χρόνου. Πάμε στην επόμενη εισήγηση, που είναι του κυρίου Παπαμιχαήλ: «Διαδικασίες υλοποίησης-τρόποι χρηματοδότησης-προβληματισμοί και προοπτικές».

Θέμα: Εκτροπή Αχελώου: Διαδικασίες υλοποίησης του έργου — Τρόποι χρηματοδότησης — Προβλήματα — Προοπτικές

Εισηγητής: Δ. Παπαμιχαήλ, ΑΤΜ, ΚΜΕ

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Η απόφαση της Κυβέρνησης να προχωρήσει στη δημοπράτηση των λεγόμενων «μεγάλων έργων» με το σύστημα της μελέτης-κατασκευής και της αυτοχρηματοδότησής τους από κεφάλαια που θα εξασφαλίσουν οι προεπιλεγέντες όμιλοι είναι, χωρίς αμφιβολία, μια σημαντική πολιτική απόφαση. Ασφαλώς, δεν πρόκειται για μια επανάσταση στα Δημόσια Έργα, όπως έσπευσε να δηλώσει ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, αν φυσικά με την έννοια της επανάστασης κατανοούμε μια νέα κατάσταση ποιοτικά ανώτερη από την προηγούμενη. Αντίθετα, όπως αποδεικνύεται από τα ίδια τα πράγματα και θα αναπτύξω στη συνέχεια της εισήγησής μου, πρόκειται για μια επικίνδυνη για το μέλλον της χώρας απόφαση, για την οποία η Κυβέρνηση και κύρια ο Πρωθυπουργός της, θα φέρουν το βάρος της

ευθύνης των συνεπειών που αυτή συνεπάγεται. Αποτελεί μια σύνθετη πολιτική, οικονομική και ιδεολογική επιλογή, που ενσωματώνει τις απόψεις της Κυβέρνησης στο σύγχρονο νέο συντηρητισμό και νεοφιλελευθερισμό και, ταυτόχρονα, αποτυπώνει την πολιτική ανευθυνότητα, τη διοικητική και διαχειριστική ανικανότητα.

Πριν προχωρήσω στην ανάλυση των απόψεών μου, οφείλω να επισημάνω, ότι η δήλωση του κυρίου υπουργού στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» της 17.12.87, την οποία επανέλαβε και από την τηλεόραση στην εκπομπή «Με ανοιχτά χαρτιά» ότι, δηλαδή, η δημοπράτηση του έργου με την ισχύουσα νομοθεσία και την καθιερωμένη πρακτική θα απαιτούσε 15 έως 20 χρόνια (σε άλλη ομιλία είπε 30 έως 35 χρόνια) και ότι, εξ αιτίας αυτού, έπρεπε να βρουν νέους τρόπους — και νέος τρόπος είναι ο συζη-